

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم

بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

هارون خیل شععی

۳۱ جولای ۲۰۱۱

لشکرگاه های امریکائی و نقشه های استعماری

سیزدهم

کلمه « بپس » اروپائی را در پښتو و دری چه بنامیم؟

اډه، پوخی اډه، لشکرگاه/ لښکرگاه، لښکرکوت، پایگاه، چونی/ چونی؟

سخنی چند در پرتو ایتیمولوژی و لیکسیکالوژی

چندی پیش نویسنده شیوا بیان، مبتکر و متفکر افغان - بناغلی دیلوم انجنیر خلیل الله معروفی در پورتال «افغانستان آزاد - آزاد افغانستان» ضمن مقاله دلچسپی، با ارائه دلایل معقول و منطقی، توجه نویسندگان و ژورنالیستان کشور را به نکته ارزشمندی معطوف داشته بود، که مرا نیز بسیار جالب، دلنشین و لذتبخش افتاد. این نکته علمی و نهایت به جاهمانا ترویج مجدد کلمه شیرین، زیبا، پُر معنی و تاریخی «لشکرگاه» بود، که می تواند به مثابه جانشین خوب و دقیق کلمه ایرانی «پایگاه»، مورد استفاده قلم به دستان قرار گیرد. به مقاله پُر محتوای جناب معروفی اندر تحلیل و برر سی کلمات «لشکرگاه» و «پایگاه» از دید زبانشناسی و تقبیح لشکرگاه های امریکائی در افغانستان عزیز، به این لینک اینترنت، مراجعه نمایند:

<http://afgazad.com/Siasi/042511-KM-Ejaaza-ye-Lashkargaah-e-Begaana-Botlaan-e-Afghaniyat%5B2%5D.pdf>

می خواهم درین بحث مختصر، بر استدلال عمیق و علمی آقای معروفی، سخنی چند در پرتو ریشه شناسی و لغت شناسی، خدمت خوانندگان عالیقدر زبان پښتو و پارسی، ارائه نمایم تا حسن ختامی باشد بر رساله لشکرگاه های امریکائی و نقشه های استعماری .

« اډه » یا « اډا » از نظر ریشه شناسی (ایتیمولوژی)، کلمه یا واژه زبان هندی است، که از دیر زمان، به علاوه زبان های هندی الاصل در زبان پښتو نیز وسیعاً استعمال می گردد (پلاتیس ۳۷) . « د موترانو اډه »، « د تکیانو اډه »، « د گادیو اډه » و غیره از عبارات های متداول در زبان پښتو به شمار می آید، که کلمه «اډه»

در آن به معنای ایستگاه، توقفگاه یا مرکز تجمع، به کار رفته است. البته، در گذشته ها این کلمه در افغانستان کنونی، به معنای قشلهٔ عسکری، قطعهٔ عسکری، قرارگاه، گارنیزون و سایر مفاهیم ازین دست، استعمال نمی گردید؛ اما بین پشتون های آن طرف خط استعماری دیورند، تحت نفوذ زبان اردو عبارات های نظیر «فوجی اده»، «هوایی اده»، «د پولیسو اده» و غیره از گذشته ها استعمال وسیع داشت.

کلمهٔ «پوخ» در واقع شکل مفعن یا پشتو شدهٔ کلمهٔ «فوج» عربی است، که در سالهای آخر خیلی زیاد استعمال گردیده؛ و جای کلمات کهن و مروج لشکر، اردو، نیروی نظامی/عسکری و غیره را اشغال نموده است؛ در حالی که لشکر/لشکر، عسکر، نظام و اردو کلماتیست، که از سده های متمادی در زبان و ادبیات ملی ما به طور عمیق جا گرفته؛ و نباید جایش را یکسره به کلمهٔ مفعن «پوخ» واگذاشت. زیرا، منطقی وجود ندارد، که کلمات مأنوس و باستانی عربی، پارسی، هندی، تُرکی و غیره را به جرم بیگانگی از دست بدهیم؛ و جایش را به وسیلهٔ کلمات نا آشنا و نازیبا و ناموزون ساخته و پرداختهٔ خود پُر سازیم. به عنوان مثال «سبب» کلمهٔ عربی است، که به علاوهٔ پشتو در پارسی، اردو و سایر زبان های حوزهٔ فرهنگی ما نیز کاربرد گسترده دارد. این لغت آسان، ساده و مروج در محیط پشتون نشین کندهار رنگ و جلوهٔ پشتو به خود گرفته؛ و از سده های طولانی بدینسو به شکل «سَوَب» زبانزد عام و خاص است. با کمال تأسف، درین روز ها محتسبین متعصب و بی خبر «سوچه سازی» زبان پشتو از استعمال این کلمهٔ آسان و مأنوس، به جرم عربی بودن آن اجتناب ورزیده؛ و در عوض به استفادهٔ بی دریغ ترکیب بی مزه و نارسای پشتو - عربی (لامل) کمر بسته اند، که در حقیقت از دو بخش «له» و «عمل» ترکیب یافته است. بعضی ها حتی آن را به شکل «لاملان» یعنی صیغهٔ جمع آن نیز به کار می برند، که حتی از صیغهٔ مفرد هم مضحک تر و زشت تر جلوه می نماید.

علاوه بر «سَوَب» کلمات بی شمار دیگری نیز وجود دارد، که طی سده های طولانی در ماحول پشتون نشین ما صیغهٔ پشتو به خود گرفته؛ و امروز جزء لاینفک ذخیرهٔ لغوی این زبان به حساب آمده؛ و به هیچ قیمت نباید از دستش داد. برخی از کلمات مفعن شده در محیط پشتون نشین بعد از گذشت قرون متمادی، فرزندان و نواسه ها و کواده ها نیز به بار آورده است، که گنجینهٔ پُر بهای زبان ملی ما به شمار می آید؛ به گونهٔ مثال کلمهٔ «خرج» که در محیط پشتون نشین به «خرخ» مبدل گشته؛ و طی ادوار تاریخی فرزندان و نواسه ها و کواده های آتی نیز به وجود آورده است: «خرخول = فروختن»، «خرخوونکی = فروشنده»، «خرخیلاو/خرخلالو = فروختن»، «خرخه = خرچه، مصرف، هزینه»، «خرخاوو = خراج، ولخرج، اسراف کننده»، «خرخینت، خرخپدنگ، خرخونگ، خرخپدل، خرخپده، خرخگیر، خرخون، خرخونی یا خرخپدونکی و غیره که هر کدام آن معنای جداگانه داشته؛ و جزء جداناپذیر زبان ما شمرده می شود. هرگاه مقلدین متعصب و تنگ نظر «سوچه سازی» کورکورانه تلاش ورزند جای این کلمهٔ مفعن را، که اکنون خوشبختانه صاحب فرزند و نواسه و کواده در زبان ماگشته است، به وسیلهٔ کلمهٔ پشتوی «لگنبت» پُر کنند، در آن صورت همه مشتقات ارزشمند آن نیز مورد شک و تردید قرار خواهد گرفت؛ و بدین روال بر ذخیرهٔ لغوی زبان پشتو، صدمهٔ بزرگی وارد خواهد شد. استعمال کلمهٔ «لگنبت» را بدون شک کار بسیار نیک و پسندیده باید خواند؛ اما نه به قیمت محوکردن کلمهٔ مفعن «خرخ» و همه مشتقات آن.

اما سؤال مهم و اساسی در رابطه به وضع لغات جدید اینست: هرگاه در زبان خود برای افادهٔ معانی و مفاهیم کلمات گوناگون، لغات ساده، آسان و عام فهم داریم، نیاز به وضع کلمات و عبارات نا مأنوس دیگر چیست؟! شخصاً درین کار جز تنگ نظری و بی خبری و خودسری و تسلیم طلبی در برابر تهاجمات فرهنگی بیگانه ها،

چیزی سراغ ندارم. در هر حال، تحلیل و تجزیه نارسائی های شکلی و معنوی در نیولوجیزم ما مستلزم نگاشتن رساله قطوری است، که درین مقاله مؤجز نمی توان به جزئیاتش پرداخت.

«فوج» عربی یا شکل مفعن آن (پوخ) سی و اند سال پیش از امروز در پشتوی افغانستان استعمال نداشت. در حالی که پشتون های آن طرف خط تحمیلی دیورند تحت تاثیر زبان اردو آن را به شکل اصلی عربی (فوج) یا نیمه عربی و نیمه مفعن آن (فوخ) به کار می بستند (و بر ۷۳۱). چنان که به ملاحظه می رسد، عبارت «پوخی اده» در افغانستان بیشتر به تقلید از «فوجی اده» پشتون های آن سوی خط دیورند، ترویج یافته است.

در متون کهن پارسی برای مرکز نظامی یا عسکری (آن چه ایرانیان پایگاه نظامی می نامند) کلمه ترکیبی «لشکرگاه» به کار برده شده است، که یک نمونه آن در نام تاریخی مرکز کنونی ولایت هیلمند ما نیز زنده است.

لشکری بازار / لشکری بازار، اردو بازار و اردوگاه کلمات مروج دیگر برای تبیین همین معنی و مفهوم است. از نگاه تاریخی بست دومین شهر بزرگ در امپراتوری وسیع غزنویان بود. پادشاهان غزنوی با بنا کردن قصر های مجلل و شاندار سلطنتی از شهر بست به حیث مرکز تفریح زمستانی خود کار می گرفتند. برخی شعرای دوره غزنوی نظیر فرخی سیستانی، عنصری بلخی و غیره در مدح کاخ های بامهابت و پُر صلابت شهر بُست یا لشکرگاه تاریخی، اشعار ناب و دل انگیز سروده اند (ببینید: دیوان های عنصری بلخی و فرخی سیستانی).

شهر تاریخی بُست در اوایل فتوحات اسلامی، اقامت گاه یا رهائش گاه نظامیان (معسکر یا لشکرکوت) یا به اصطلاح امروزی ما «قرارگاه نظامی» بود. ازین رو، آن را به نام لشکرگاه / لشکرگاه مسمی ساخته اند. طبق تحقیقات تاریخی لوی استاد - روان شاد علامه عبدالحی حبیبی (۱۲۸۹ش / ۱۹۱۰ع - ۱۳۶۳ش / ۱۹۸۴ع) پیش از آمدن عرب ها و ترویج زبان عربی در کشور ما، مراکز تجمع عساکر را در زبان دری «لشکرگاه» می گفتند. او در شهکار عظیم خود موسوم به «تاریخ افغانستان بعد از اسلام» می نگارد، که کلمه عربی «عسکر» نیز از کلمه «لشکر» دری، معرب شده است (حبیبی، تاریخ افغانستان بعد از اسلام ۵۷۴؛ و بر ۶۱۳). بدین ترتیب، می بینیم، که کلمه «لشکر» حتی نسبت به کلمه «عسکر» هم سابقه تاریخی دارد.

«لشکرگاه» نام اثر ارزشمند علمی - تحقیقی مؤرخ شهیر و چیره دست کشور - روان شاد استاد احمد علی کهزاد (۱۲۸۲ - ۱۳۶۲ هـ ش) است، که به بررسی روی داد های تاریخی و ادبی این شهر باستانی کشور ما، اختصاص یافته است.

متأسفانه، کلمه «لشکرگاه / لشکرگاه» اکنون جز نام جغرافیایی در محاورات و مکالمات روزمره دری و پشتو، استعمال نمی گردد. در لهجه رسمی و مطبوعاتی زبان دری اکنون جای این کلمه زیبا و پُر مفهوم را عبارت نارسا و نامأنوس ایرانی (پایگاه نظامی) اشغال نموده است. کلمه ترکیبی پایگاه (پای + گاه) چنان که دانشمند گرامی ما - بناغلی معروفی نیز نیکو شرح داده اند، ترجمه تحت اللفظی کلمه «ببس» انگلیسی یا کلمات مشابه زبان های اروپایی به معنای اساس، بنیاد، تهداب، پایه، بیخ، حصه تحتانی و قاعده بوده است، که نخست از زبان یونانی به زبان لاتینی؛ در قرن دوازدهم میلادی از زبان لاتینی به زبان فرانسوی قدیم و بالاخره در قرن چهاردهم میلادی از فرانسوی کهن، به زبان انگلیسی وارد گردیده است. اما مفهوم و مدلول نظامی آن بعد از سالهای ۱۸۶۰م رو به تعمیم و ترویج نهاده است (برای تفصیل بیشتر، مراجعه کنید به این لینک فرهنگ ریشه یابی آن لاین:

<http://www.etymonline.com/index.php?search=base&searchmode=or>

کلمه قسماً مفغن شده «لشکرگاه» از زمانه های قدیم در پشتو مرسوم بوده؛ و هیچ مشکلی در استعمال آن وجود نداشته است. بخش اول این کلمه ترکیبی (لشکر) در پشتو، علی الخصوص لهجه غربی این زبان، وسیعاً به کار گرفته شده؛ و حالا جزء لایتجزای آن به حساب می آید؛ اما پسوند ظرفی « گاه » جز اسامی مکان نظیر «لشکر گاه»، «قرارگاه» و غیره، استعمال زیاد ندارد. اگر احیاناً بنابه مشکل نبود پسوند ظرفی «گاه» در زبان پشتو ناگزیر به وضع کلمه دیگری باشیم، در آن صورت می توان از کلمه ترکیبی « لشکرکوت » برای افاده مفهوم «لشکرگاه/لشکرگاه» در این زبان استفاده نمود.

از نظر اینتیمولوژی کلمه ترکیبی «لشکرکوت» از «لشکر» و «کوت» ترکیب یافته است. «لشکر» شکل مفغن کلمه دری «لشکر» بوده؛ و «کوت» به معنای قلعه، قلعه جنگی، قلعه بلند، قلعه کلان، بالاحصار، سنگر مضبوط و غیره در واقع کلمه مشترکی است در زبان های هندی، دری، پشتو و برخی زبان های هندی الاصل، که ریشه آن به زبان هندی گره می خورد (پلاتس ۸۵۹). این واژه در متون کهن زبان دری در کلمه ترکیبی «کوتوال» به مشاهده می رسد، که جایش را اکنون کلمات عربی نظیر «قلعه»، «حصار»، «بالاحصار» و کلمه دری «پژ» پُر کرده است. خوشبختانه، کلمه «کوت» در پشتو در بسیاری کلمات ترکیبی مثل «برپیناکوت»، «سلاح کوت»، «شاولی کوت»، «نادرشاه کوت» و غیره تا حال زنده است .

در لشکرگاه (لشکر + گاه) چنان که واضح می بینیم، معنی و مقصود کلمه، به کلی روشن و هویدا است؛ خورد و کلان، باسواد و کم سواد همه آن را درک می کند؛ و به هیچ توضیح و تشریح اضافی نیاز ندارد؛ در حالی که کلمه ایرانی «پایگاه» بدون ضمیمه ساختن کدام کلمه تکمیلی یا وصفی دیگری، معنای مورد نظر را به درستی افاده نمی کند. کاربرد تنها و مجرد کلمه «اده» در پشتو یا «بپس» در انگلیسی به معنای لشکرگاه، قشله عسکری یا لشکرکوت نیز گریبانگیر همین مشکل معنوی است. ازین رو، برای تأویل و تفسیر معنای آن باید به ناچار صفت دیگری نیز علاوه کرد تا خواننده و شنونده در درک معنی و مدلول آن، دچار اشتباه نگردد. چه، استعمال کلمه «پایگاه» بدون ضمیمه ساختن کلمه تکمیلی یا وصفی دیگری، فوراً مفاهیم «پایگاه سیاسی»، «پایگاه مردمی» «پایگاه اجتماعی»، «پایگاه اقتصادی» و غیره را در ذهن تداعی می کند. به همین منوال، هرگاه در زبان پشتو کلمه «اده» بدون علاوه کردن صفت تکمیلی استعمال گردد، در ذهن شنونده یا خواننده فوراً مفاهیم نظیر «دمویرانو اده»، «د بگیو اده» و غیره، خطور می کند.

به علاوه این نقایص و نارسائی ها، استعمال هر کلمه وصفی و تکمیلی نیز قادر به تبیین مشخصه نظامی «پایگاه» نمی باشد. بدین معنی که عبارت های نظیر «نوی اده»، «زره اده»، «لویه اده»، «کوچنی اده» در پشتو و «پایگاه جدید»، «پایگاه کهنه»، «پایگاه کلان»، «پایگاه خورد»، «پایگاه شمالی»، «پایگاه جنوبی» و غیره در پارسی، نمی تواند خصوصیت و مفهوم عسکری آن را برملا سازد. به همین دلیل باید صفت ضمیمه شده با «اده» در پشتو یا «پایگاه» در پارسی حتماً مشخصه لشکری یا عسکری چنین نهاد را بازگو نماید مثل «عسکری اده»، «پوخی اده»، «هوایی اده»، «استخباراتی اده»، «پولیس اده» و غیره در پشتو یا «پایگاه نظامی»، «پایگاه هوایی»، «پایگاه زمینی»، «پایگاه استخباراتی» و غیره در پارسی در غیر آن استعمال کلمه «اده» در پشتو یا «پایگاه» در پارسی به تنهایی شنونده یا خواننده را در درک معنا و فحوای دقیق کلمه مورد نظر دچار التباس و سردرگمی می نماید؛ و این کاریست خلاف اصول فصاحت و بلاغت، که در علم لغت شناسی بر آن شدیداً خرده می گیرند.

هرچند در زبان انگلیسی، بعد از سالهای ۱۸۶۰م، مفهوم و مدلول نظامی نیز بر معانی دیگر کلمه «بیس» علاوه گردیده، ولی با وجود آن هم استعمالش بدون ازدیاد کلمات توصیفی یا تکمیلی در فهم معنای مورد نظر گوینده یا نویسنده، مشکلاتی به بار می آرد. روی این ملحوظ، برای جلوگیری از التباس با سایر معانی این کلمه، در بسیاری موارد با ضمیمه ساختن صفت های دیگری به کار گرفته می شود؛ به طور مثال «میلیتری بیس»، «آر می بیس»، «نبوی بیس» و غیره؛ و یا برای افاده کردن مفهوم آن از کلمات مترادف و متقارب دیگری استفاده می جویند، که برخی از آن بدین قرار است :

army base, military instillation, camp, army camp, post, barracks, headquarters, garrison, cantonment, station.

اگر از دید ایتیمولوژی بنگریم، عبارت «پایگاه نظامی» مرکب از دو بخش کاملاً مجزاست، که کلمه اولی آن یعنی «پایگاه» خود از دو کلمه دیگری («پای» و «گاه») ترکیب یافته است. چنان که دیده می شود، این دو کلمه مشترکاً به منظور افاده مفهوم واحدی (لشکرگاه/ لشنکرگاه) به کار می رود. «لشکرگاه» علی رغم عبارت «پایگاه نظامی»، کلمه واحدی است، که از دو بخش جداگانه یعنی «لشکر» و «گاه» تشکیل یافته است. کلمه «لشکرگاه/ لشنکرگاه» صرفنظر از اختصار، سادگی و آسانی آن، از حیث معنی نیز نسبت به عبارت «پوخی اده» در پشتو و «پایگاه نظامی» در پارسی زیباتر، آسان تر و پُر معنی تر است. البته، به علاوه این فضیلت شکلی و معنوی، کلمه «لشکرگاه/ لشنکرگاه» با پیشینه تاریخ و ادبیات کشور ما نیز ارتباط ناگسستی دارد. این همه دلایل نمایانگر آنست، که احیاء و ترویج کلمه «لشکرگاه/ لشنکرگاه» امریست نهایت به جا و معقول، که افتخار آن را باید حق مسلم همکار دانشمند و ارجمند خویش - آقای معروفی دانست.

اما در پشتو و دری برای مفاهیم قشله عسکری، قطعه عسکری، قرارگاه، لشکرگاه/ لشنکرگاه، لشنکر کوپ، پوخی اده، پایگاه نظامی و غیره، یک کلمه دیگری نیز تا حال در محاورات و مکالمات روزمره مردم ما زنده است، که باید مثل سایر واژه های کهن و باستانی این مهد تاریخی از نابودی و کم رنگی حفظ گردد. این کلمه کهن همانا واژه «چونی/ چونی، چاونی، چاوانی/ چاوانی» است، که از زمانه های طولانی به علاوه هندی و زبان های دیگر هندی تبار، در پشتو و دری ما نیز استعمال می گردد .

گرچه، درین اواخر در رسمیات افغانستان اصطلاحات قشله عسکری، قرارگاه عسکری، قطعه عسکری، گارنیزون و غیره به کثرت استعمال گردیده؛ و حتی جزء ترمینالوژی ملی ما محسوب گردیده، لیکن کلمه «چونی/ چونی» با این همه ظلم و بی توجهی زمانه ها هنوز هم در محاورات روزمره مردم کندهار زنده است. در شهرکنونی کندهار تا حال منطقه مربوط به قول اردو، رهایش گاه صاحب منصبان و بازار ملحقه آن را به نام «چونی» یاد می کنند؛ و این درست همان مفهومیست که در کلمه زیبا و پُر معنای «لشکرگاه/ لشنکرگاه» نهفته است .

[کلمه زیبای «چونی/ چونی» تا قبل از تجاوز روسها بر افغانستان به تمام مراکز ژاندارم در نوار های مرزی کشور با همسایگان نیز رواج رسمی داشت: به مانند "چونی ماککی در نیمروز و امثال آن]- ویراستار پورتال به نظر قاصر نگارنده کلمه «چونی/ چونی» بر مبنای عمومیت در مردمان وسیع منطقه، ایجاز، سادگی، روانی و معنی روشن یا آن چه زبانشناسان و لغت شناسان به نام اصول فصاحت و بلاغت در وضع کلمات یاد می کنند، حتی از لشکرگاه/ لشنکرگاه و لشنکر کوپ هم جالبتر و شیرین تر به نظر می رسد.

اصول و قواعد لغت شناسی حکم می نماید، هرگاه کلمه واحد مفهوم و مقصود مضرر در دو یا چند کلمه را به درستی اداء کرده بتواند، در آن صورت کلمه واحد نسبت به عبارت مرکب از چند کلمه، ارجح و برتر دانسته می شود. به همین ترتیب، هرگاه کلمه ساده یا بسیط برآمده از یک ریشه، معنا و مدلول مورد نظر را به وجه احسن افاده نماید، آن گاه کلمه ترکیبی مرکب از دو ریشه یا دو کلمه جداگانه، برتری و افضلیت را از دست می دهد. زیرا سادگی، آسانی، عمومیت، جامعیت و مانعیت معنی، از اصول مهم و اساسی نیولوجیزم به شمار می رود.

پایان

مآخذ و منابع

- حبیبی، عبدالحی. تاریخ افغانستان بعد از اسلام. چاپ سوم. تهران: دنیای کتاب، ۱۳۶۷.
- . تاریخ مختصر افغانستان. کابل: نشر کرده د کتاب چاپولو مؤسسه به همکاری انجمن تاریخ. ۱۳۴۶.
- . جنبش مشروطیت در افغانستان. چاپ جدید. قم: کمیسیون فرهنگی حزب وحدت اسلامی افغانستان، ۱۳۷۲.
- ختک، خوشحال خان. د خوشحال خان ختک کلیات. د خبیرنوال محمد مؤمن پتوال، خبیرنمل محمد عارف غروال او خبیرنار عبدالواجد واجد په اهتمام. کابل: د افغانستان د علومو اکادمی، د ژبو او ادبیاتو انستیتوت، د ادب او فولکور خانگه، ۱۳۵۸. لومړی ټوک.
- شادروان، حسن. اقبال شناسی. تهران: مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۱.
- عنصری بلخی. دیوان. به کوشش دبیر سیاقی. چاپ دوم. ایران: ب. ن. ۱۳۶۳.
- غبار، میر غلام محمد. افغانستان در مسیر تاریخ. چاپ چهارم. ایران: مرکز نشر انقلاب با همکاری جمهوری، ۱۳۶۸.
- فرخی سیستانی، دیوان. به کوشش دبیر سیاقی. ایران: ب. ت.
- لاهوری، علامه محمد اقبال. کلیات اقبال. به اهتمام داکتر جاوید اقبال. اشاعت ششم. کراچی: شیخ غلام علی ایند سنز پبلیشرز، ۱۹۹۰.
- (قانون اساسی افغانستان، ۱۳۸۲).
- هوټک، محمد. پټه خزانه. به تصحیح و تحشیه و تعلیق عبدالحی حبیبی. کابل: پښتو ټولنه، ۱۳۲۳.

Brzezinski, Zbigniew. The Grand Chessboard: American primacy and its geostrategic imperatives. New York: BasicBooks, 1997.

Cooley, J. K. Unholy Wars, 2nd edition (London: Pluto Press, 2001).

D. I. Feldman et. al. International Law. Ed. Prof. G.I. Tunkin. English translation from the Russian edited by Muran Saifulin, Cand. Sc.(Law). Moscow: Progress Publishers, 1986.

Platts, J. T. A dictionary of Urdu, classical Hindi, and English. London: W. H. Allen & Co., 1884.

Tunkin, G.I. Law and Force in the International System. Trans. from the Russian. Moscow: Progress Publishers, 1985.

Wehr, Hans. A Dictionary of Modern Written Arabic. Ed. by J. Milton Cowman, 3rd. ed. Beirut: Librairi du Liban, 1980.

Websites:

<http://www.wsws.org/articles/2011/apr2011/afgh-a19.shtml>
<http://www.benawa.com/details.php?id=41909>
<http://www.surgar.net/-news-pg-Hot-News-1651.html>
<http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=24444>
www.reuters.com/article/idUSTRE70A3B620110111
<http://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-begins-lockerbie-compensation-transfer->
http://en.wikipedia.org/wiki/Pan_Am_Flight_103
<http://www.closehebase.org/>
<http://people.sabanciuniv.edu/ficici/docs/20070710-Okinawa.pdf>
<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/japan/7795734/Japanese-PM-Yukio-Hatoyama-resigns-over-broken-Okinawa-base-promise.h>
http://www.worldpublicopinion.org/pipa/articles/international_security_bt/579.php
http://www.fluglaerm-kl.de/dl/American_bases_in_Germany_fs.pdf
<http://www.wsws.org/articles/2003/apr2003/germ-a07.shtml>
<http://www.nytimes.com/1991/12/28/world/philippines-orders-us-to-leave-strategic-navy-base-at-subic-bay.html>
http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_withdrawal_from_Saudi_Arabia
http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/middle_east/2984547.stm
<http://www.foxnews.com/politics/2009/02/19/official-confirms-using-pakistan-base-launch-attacks/>
<http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/asia/article5762371.ece>
http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Military_coups_in_Turkey
<http://www.historyplace.com/worldhistory/genocide/armenians.htm>
http://en.wikipedia.org/wiki/Cyprus_dispute
http://www.worldpublicopinion.org/pipa/articles/international_security_bt/579.php
<http://icasualties.org/oef/>
<http://costofwar.com/en/>
<http://www.fas.org/sgp/crs/natsec/RL33110.pdf>
http://www.usatoday.com/news/military/2010-05-12-afghan_N.htm
<http://thehill.com/blogs/blog-briefing-room/news/63121-crs-calculates-cost-of-us-troop-presen>
<http://www.digitaljournal.com/article/282238>
http://en.wikipedia.org/wiki/Economy_of_the_People's_Republic_of_China
<http://www.tradingeconomics.com/united-states/gdp-growth>
<http://www.foreignaffairs.com/articles/67026/robert-d-blackwill/plan-b-in-afghanistan>
<http://www.blogfrommiddleeast.com/?new=69848>
[http://afgazad.com/Siasi/081810-Dr-Aziz-Formal-Support-and-Infomral-Subversion\[1\].pdf](http://afgazad.com/Siasi/081810-Dr-Aziz-Formal-Support-and-Infomral-Subversion[1].pdf)
<http://afgazad.com/Siasi/042511-KM-Ejaaza-ye-Lashkargaah-e-Begaana-Botlaan-e-Afghaniyat%5B2%5D.pdf>
<http://news.bbc.co.uk/1/hi/6965115.stm>
<http://articles.latimes.com/2010/oct/01/world/la-fg-1001-afghan-opium-20101001>
<http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=24697>

<http://www.bloomberg.com/news/2011-05-12/bin-laden-s-death-won-t-end-toll-on-taxpayers.html>
http://en.wikipedia.org/wiki/Indo-Pakistani_wars_and_conflicts
http://en.wikipedia.org/wiki/Indo-Pakistani_War_of_1965
http://en.wikipedia.org/wiki/Indo-Pakistani_War_of_1971
http://en.wikipedia.org/wiki/Kargil_War
<http://www.spiegel.de/international/world/0,1518,672828,00.html>
[http://afgazad.com/Tarixi/121808-A.A._Kohzad_Shair_Surkh_wa_Pir_Sabz\[1\].pdf](http://afgazad.com/Tarixi/121808-A.A._Kohzad_Shair_Surkh_wa_Pir_Sabz[1].pdf)
<http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=25089>
http://en.wikipedia.org/wiki/Zbigniew_Brzezinski#Afghanistan
<http://www.davidappleyard.com/japan/jp22.htm>
http://nihon.awardspace.com/okinawa_sofa_crime.html
<http://okinawa-island.blogspot.com/2010/01/list-of-main-crimes-committed-and.html>
<http://thesop.org/story/world/2010/02/03/crime-and-the-us-military-in-okinawa.php>
http://en.wikipedia.org/wiki/Headscarf_controversy_in_Turkey
<http://www.geopoliticalmonitor.com/opinion-us-wont-leave-afghanistan-4414/>